

Føroyingar mugu í framtíðini líta meiri á egnar grunnar

— segði Tórálvar Mohr Olsen, úr javnaðar-flokkinum, undir viðgerðini av løgmannsræðuni

Tórálvar Mohr Olsen: — Hvussu leingi sleppa vit at veidda idnaðarfisk?

Harra formaður.

Til viðgerðar er orðaskifti um lögmannsræðuna. Tað er vordió vanligt, at lögmaður á ólavsvøku á hvørjum ári ger stóðuna upp, har ið mett verður um, hvat ið hent er, og um hvussu framtíðarvæðingar koma at verða.

I hesi frágreiðing lögmanns verður nortíð við teir ymisku samfelagsspurningar, og metingar verða gjørdar.

Tað hevur verið sagt, at tað er altíð ringt at spáa — serliga um framtíðina, og hetta kynstri er kanska serliga ringt í eini tíð, har so stórar broytingar fara fram, hvar ið alt skiftir dag frá degi.

Veidirættindini

Ein tann mest átrokandi spurningur hjá føroyingum í dag, eru veidirættindini hjá okkara fiskiskipum, føroyingar hava onki annað at líta á uttan tað, ið kemur úr havinum, tað er ongin tjóð í heiminum, sum hevur eina so eintátaða vinnu sum føroyingar, okkara útflutningur er 99% fiskur og úrdráttur úr fiski, so tað sigur seg sjálvt, at so leingi vit onki annað hava at liva av uttan tað, ið kemur úr havinum, so má spurningurin um veidirættindi vera tann mest átrokandi, ið frammi er. Útviklingurin hesi seinasti árin innan fyri fiskivinnuna hevur verið meira og meira tann, at tey lond við ríku fiskigrunnum hava meiri og meiri miðað imóti at ognar sær hesar grunnar, ella at fáa ræði á teimum fyri at verja fyri, at fiskastovnarir verða ikki oyddir og eisini fyri meira at fáa tað, ið teimum tørvar, av tí at hesi lond eisini eru so nær knýtt at fiskivinnuni. Einum landi sum Føroyum kemur hetta illa við, av tí at føroyingar nú nær um eina öld mest hava havt fiskiskapin á at líta, tann størsti parturin av okkara veiðiflota er bygdur til hesa vinnu, og hetta eru stór og moderna skip við stórum veiðikapasiteti, sum illa tola væðveidavmarkingar, ið eru gjørdar. Nú hugsi eg serliga um tey skip, ið veiða sild í norðsjónum, eg dugi illa at siggja, at hesi skip hava nakran livimøguleika, sum umstøðurnar eru í dag, tí tað, sum hendir, er, at tær nøgdur, sum hevur verið givið loyvi at veiða, tær bara minka ár um ár, og vissum menn skuldu hildið seg til tær veiðinøgdur, ið fiskifløgarnir mæla

til, so bleiv uppaftur minni at býta, men avleiðingarnar av, at ráðini hjá fiskifløgnum ikki vera fylgd, er tann, at kanningar visa, at stovnurin bara minkar meira og meira hvørt ár, so nú er tað komið so langt, at menn eru farnir at tosa um at seta totalveiðibann, so eg haldi, at vit mega siggja í eyguni, at útlitið fyri hendan partin av veiðiflotanum er dapurt, tí hesi skipini kunna ikki liva av bert at veiða eina líta tillutaða nøgd.

Hvørjir eru móguleikarnir?

Men so er spurningurin, hvørjar móguleikar hava so hesi skip, teir eru kanska ikki so góðir at fáa eyga á í dag? tað hava verið gjørdar ymiskar royndir á øðrum økjum, men hvussu hesi tiltøk hava roynst, er nakað, sum er ringt at siga nakað um í dag.

Ein stóru partur av tí føroyska veiðiflotanum roynir í dag eftir idnaðarfiski í Norðsjónum. Hetta fiskisklag er eitt av teimum fáum, sum enn er loyvt at veiða óavmarkað, men hvussu tað er, ið hesi fiskur verður veiddur á, kann móguleika koma at liggja innan fyri hjá bretum um teir eins og aðrir flyta sjómarkið longur út, men har kundi móguleika fingist ein avtala í lag við bretar. Nú er tað soleiðis, at bretar og skotar hava loyvi at veiða eitt ávíst tonsatal á okkara grunnum, so har skuldi verið móguleigt at gjørt eitt býti, tó ikki soleiðis, at tað verður býtt tons imóti tonsi, tað má býttast eftir virði, tí tað, sum bretar veiða her hjá okkum, er virðismikil fiskur, meðan idnaðarfiskur ikki gevur ta somu úrtøku.

Hyggja vit at øðrum leiðum, ið føroyingar veiða á, so eru nøgdin avmarkingar, við Noregstrondina, við Island er tað sama, har hava vit ein sáttmála við einum ávisum tonsatali, sum hvat ið frættist, sikkurt verður upprúktur, áður enn tíðin er úti. Við Newfoundland Land eru avmarkingar, og verða tær valeyst skerdar meira, sum tíðin liður.

Eftir er so Grønland, hvar eisini avmarkingar galda fyri toskaveiði. Eftir er so nakað av rækjuveiði, hvar ið enn ongar avmarkingar eru gjørdar. Eg haldi, at hetta er í stuttum tann stóðan, sum føroyingar standa í dag viðvíkjandi fiskivinnuni.

So er spurningurin: hvat eiga vit at gera?

Eitt er vist, at føroyingar í framtíðini mega meir og meir til at líta á egnar grunnar og tað, ið teir kunnu geva, men at umleggja ein veiðiflota, ið mest er bygdur til fjarfiskiskap til heimafiskiskap, tað er ikki nakað ið verður gjørt í skundi. Tað skal tíð til partvist at umleggja ein fiskiskap.

Eitt, ið geast má, er at viðgera veiðina meira og finna fram til nýggjar framleiðslu-hættir, so at útbýtið verður størri, og eisini má virkast fyri at finna nýggjar marknaðir.

At viðgera eina størri veiði skuldu vit verið førir fyri, tí tað eru fleiri nýggj flakavirki bygd, og eisini eru fleiri av teimum gomlu útbygd.

Eisini eru umstøðurnar at reka heimaútróður nógv batnaðar, tá ið hugsað verður um tær stóru útbyggingar av havnaløgum, sum hava skapt móguleika hjá fleiri bygdum enn fyrr at reka hesa vinnu.

Luturin á egnum grunnum má verða størri

Ein fortreyttin fyri, at føroyingar kunnu veiða meira á heima-sjógv, er, at vit eins og onnur lond virka fyri, at okkara lutur á egnum grunnum verður størri.

Og hetta er tað, teir flokkar, ið skipað hava hetta landsstýrið, eru vordíðir samdir um, tí ið tí sokallaða samgonguskjali stendur: „Í samljóð við allheims framtøkur í havrættarmálum verður í 4-ára skeiðnum virkað fyri, at føroyingar fáa størri vald á egnum grunnum, herundir at stevnt verður imóti fiskimarksflyting í tráð við ta útflyting, aðrir fremja.“

Ein vinnuvegur, ið meira dentur má leggjast á, er idnaðar-útbygging, her hava føroyingar verið eftirbátar, men tey seinastu árin er nakað gjørt á hesum øki, og skaptir eru móguleikar fyri viðari útbygging, tá hugsað verður um idnaðargrunnin, menningargrunnin og aðrar lánimóguleikar, men enn er henda framleiðsla ikki størri enn, at hon mest verður nýtt til heima-brúks. Hetta er sjálvandi ein góð hjálp, við sleppa undan at innflyta hesar vorur, og arbeiðið verður samstundis í landinum, men her má miðast imóti, at framleiðsla idnaðarvorur til útflutnings, so at vit kunna

avlasta fiskivinnuna, soleiðis at vinnulívið verður meira fjølbroytt, og tað kann eisini verða ivasamt, hvat ið fiskivinnan kemur at geva í framtíðini.

Samferðslan

er ein spurningur, ið nógv hevur verið tosað um. At fáa eina góða samferðslu í einum samfelag, sum liggur so spjatt sum hjá okkum, er bæði torført og kostnaðarmikið, og máttin at loysa hesi mál uppá, eru so ymskir, summa staðni eru bygdar brýr, aðra staðir eru sund typt, men eftir eru so nøkur øki, hvar hesin spurningur bara kann loysast við skipaferðslu, hetta er kanska tann dýrasti parturin av samferðsluni, men tey fólk, ið nú einaferð bógva á hesum økjum, mega hava sama móguleika at koma til og frá sínum bústaði sum onnur, og tí er tað rætt, at tað er tað almenna, ið skipar fyri hesi samferðslu, soleiðis at tey, ið bógva væl fyri, kunnu hjálpa tínum, ið bógva illa fyri. Men samstundis er tað eisini frá almennari síðu, at avgjört verður, hvussu hesi skip skulu røkja hesa sigling, og her kann ofta vera grund at koma við atfinningum.

Nú ið heyst, fór fram ein stór broyting í ferðaaetlanini, sum í fleiri førum kom illa við hjá fólk, nakað av hesum er rættáð, men eftir er nógv, ið kundi verið óðrvisi, tað eru serliga tey smáu plássini og útoyggjarnar, sum eru ringast fyri. Í tí samgonguskjali, sum varð skrivað, tá ið hesir flokkar, ið nú mynda landsstýrið, funnu saman, varð sagt, at rekast skuldi ein veruligur bygdamenningarpolitikkur.

Summi pláss eru gloymd

Ein treyt fyri at fáa fólk at stóðast á byggunum verður altíð, at móguleikarnir at koma til og frá verða gjørdir betri, og fleiri av teimum plássunum, ið ongan annan móguleika hava fyri at koma vegin fram uttan eftir sjónum, hava tikið tunga tøk fyri at úthyggja atløgumóguleikarnar, men tað visir seg, sum at hesi pláss eru gloymd, tá ið tann seinasta ferðaaetlan varð gjørd, soleiðis at hesi pláss eru nógv verið fyri í dag, enn tey hava verið frammanundan, so eg haldi, at hetta rimar illa við tann bygdamenningarpolitikk, ið skuldi fæst.

At enda eina stutta viðmerking til Paula Ellefsen, ið hevði hug at meta menn í krónum og oyrum, tað má hann sjálvandi hava loyvi til, og eg eri ikki so følsamur, at eg taki mær nær av tí.

So hevði eg verið ríkur

Nú nevndi hann meg sjálvan og Poul Jákup Olsen. Nú er tað soleiðis, at okkara fyrrverandi arbeiði var at vera fiskimaður, so eg havi varhugað av, at hetta er ein generel metan av fiskimonnum, og at hetta er fyri Paula Ellefsen tann støttur, ið hevur tað minsta virði, og tað harmar meg.

Annars kundi eg eisini gjørt eina meting av Paula Ellefsen.

Eg meti, at um eg hevði keypt Paula Ellefsen fyri tað, sum eg haldi hann vera verðan, og selt hann avstað aftur fyri tað, sum Pauli Ellefsen sjálvur heldur seg vera verðan, so hevði eg vordió ein ríkur maður.